

**ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΙΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΤΗΣ
ΔΙΕΚΔΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (*)**

Κυριάκου Δημ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Εφέτη Αθηνών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΗΣ

- I.** Συρροή νομίμων βάσεων στην διεκδικητική αγωγή (παραγώγου και πρωτοτύπων τρόπων κτήσεως κυριότητας).
- II.** Ένσταση ιδίας κυριότητας, λόγω καταλύσεως της κυριότητας του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος προ της μεταβιβάσεως στον τελευταίο.
- III.** Καθ' ύλην αρμοδιότητα στην αναγνωριστική κυριότητας αγωγή και στην rei vindicatio σε περίπτωση ενεργητικής και παθητικής ομοδικίας.
- IV.** Έναρξη κτητικής παραγραφής (χρησικτησίας) από μέρους του εναγομένου εις βάρος του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος· κτήση κυριότητας εις βάρος του δικαιοδόχου (ενάγοντος)· δικονομική μεταχείριση σχετικού ισχυρισμού του εναγομένου.

I. Συρροή νομίμων βάσεων στην διεκδικητική αγωγή (επί παραγώγου και πρωτοτύπων τρόπων κτήσεως της κυριότητας).

1. Είναι πιθανόν η διεκδικητική αγωγή να στηρίζεται σε πλείονες της μίας νόμιμες βάσεις¹. Ειδικότερα, δυνατόν ο ενάγων να ισχυρίζεται ότι έχει αποκτήσει την

¹(*) Η μελέτη μου αυτή πρωτοδημοσιεύθηκε στο νομικό περιοδικό «ΔΙΚΗ» του έτους 1991 (στις σελ. 770 επ). Μετά την παρέλευση έκτοτε συναπτής δεκαετίας και πλέον, παραδίδεται και πάλι στο αναγνωστικό κοινό, αυτή τη φορά από τις φιλόζενες στήλες του περιοδικού της Ένωσής μας «Ελληνική Δικαιοσύνη», με νέο τίτλο, υπομνηματισμένη με εκτενείς αναγωγές στη γενική θεωρία του ουσιαστικού και του δικονομικού δικαίου, εμπλουτισμένη με την διαπραγμάτευση και άλλων προβλημάτων που εμφανίζονται συχνά στην διεκδικητική αγωγή, καθώς και με ουσιαστικές τροποποιήσεις και βελτιώσεις, τεκμηριωμένη δε με την εν τω μεταξύ δημοσιευθείσα και εξενηχθείσα, αντιστοίχως, νέα βιβλιογραφία και νομολογία.

1 Όταν μία αξίωση υπόκειται σε πλείονες της μίας νομικές θεμελιώσεις, με άλλα λόγια ρυθμίζεται από πολλούς κανόνες δικαίου, τίθεται πρωταρχικώς το ζήτημα, εάν οι κανόνες αυτοί είναι συλλήβδην εφαρμοστέοι ή μήπως τίθενται σε σχέση ειδικού προς γενικό, οπότε οι πρώτοι αποκλείουν τους δεύτερους, κατά την γενική αρχή του ρωμαϊκού δικαίου «lex specialis derogat legi generali» (**Μπαλής**, ΓενΑ § 139 αριθ. 3. **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, έκδ. 1983, 21 I 2 σελ. 254. **Φλώρος**, Τινά περί συρροής νόμων και συρροής αξιώσεων, ΝΔικ 14 § 1 σελ. 1. **Σημαντήρας**, ΓενΑ έκδ. 1980 περιθ. αριθ. 185. **Ράμμος**, Στοιχεία Ελληνικής Πολιτικής Δικονομίας, τ. I § 117 υποσημ. Νο 2 σελ. 303. **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 247 περιθ. αριθ.26. **Καθάρειος**, Περιπτώσεις συρροής αξιώσεων ή δικαίων και αποτελέσματα αυτής, ΝοΒ 22 στην § 2 σελ.307). Περαιτέρω, σε περίπτωση κατά την οποία οι κανόνες δικαίου που εμφανίζονται ως εφαρμοστέοι, ισχύουν παραλλήλως (Βλ. **Σημαντήρα**, ανωτ. περιθ. αριθ. 186) και έχουν ως αντικείμενο την ίδια παροχή, τότε ευρισκόμεθα ενώπιον του μορφώματος που αποκαλείται «συρροή νομίμων βάσεων» : η αξίωση είναι μία, μόνο που θεμελιώνεται σε πλείονες νόμιμες βάσεις. Οι πλείονες εφαρμοστέες διατάξεις, με άλλα λόγια, δεν θεμελιώνουν αυτοτελείς αξιώσεις, παρά αποτελούν τις πλείονες θεμελιώσεις της μίας και μόνης αξίωσης (**Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ.υπό το άρθρο 247 περιθ. αριθ. 29, 31 και Εισαγ. άρθρ. 1094-1112 περιθ. αριθ. 23.**Ο ίδιος**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § II σελ. 46 επ. **Ο ίδιος**, ΓενΑ έκδ.2η 1997, § 10 περιθ. αριθ. 11 και 12. **Αστ. Γεωργιάδης**, ΕνοχΔ Γενικό μέρος τ. α' έκδ. 1984 § 4 ΙΙΙ σελ. 75 επ. και ιδίως σελ. 78/9. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 218 § ΙΙΙ 2 ε' σελ. 972/3, υπό το άρθρο 224 § ΙΙΙ 11 σελ. 1020 και υπό το άρθρο 324 § ΙΙΙ 2 σελ. 1324. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 7.3.2. σελ. 124. **Σινανιώτης**, Η συρροή αξιώσεων και το ουσιαστικόν δεδικασμένον, στην ΕΕΝ 28,333. **Σταθόπουλος**, Αξίωσις αδικαιολογήτου πλουτισμού, 1972, σελ. 243-244 σημ. αριθ. 39. **Ο ίδιος**, Γενικό ΕνοχΔ ΙΙ έκδ. 1983 § 15 ΙΙ 2 σελ. 99/100. **Ασπρογέρακας-Γρίβας**, ΓενΑ § 41 ΙΙΙ. **Παπαντωνίου**, ΓενΑ έκδ. 1983 § 43 σελ. 204 επ. **Δεληγιάννης**, Εισηγήσεις, τ. Ι § 21 σελ. 67/8. **Ο ίδιος**, στο Ειδικό ενοχικό δίκαιο των Δεληγιάννη/Κορνηλάκη, τ. ΙΙ 1992 § σελ. 267 επ. **Γαζής**, Περί την έννοιαν του βοηθού εκπληρώσεως και του προστηθέντος, στο Εράνιον Μαριδάκη, τ. ΙΙ 1963 σελ. 276. **Δωρής**, Σχόλιο, ΝοΒ 30 σελ. 497 (και ιδίως σελ. 499 υπό 4). **Αθανασόπουλος**, Εμπράγματο δίκαιο, τ. Ιος (2001), υπό το άρθρο 1094, § ΙΙ 11 σελ. 565. Δεν παίρνει σαφώς θέση ο **Σημαντήρας**

κυριότητα του πράγματος με παράγωγο², αλλά και με πρωτότυπο τρόπο³.

Ερωτάται, εάν νοείται κτήση κυριότητας ακινήτου, ταυτοχρόνως, με όλους τους ανωτέρω νομίμους τρόπους⁴. Τίθεται στο σημείο τούτο και μία άλλη παράμετρος του προβλήματος : Έχει σημασία και το εάν οι επικαλούμενοι από τον διάδικο νόμιμοι τρόποι κτήσης της κυριότητάς τους επί του επιδίκου, προβάλλονται σωρευτικώς (δηλαδή κατά την έννοια της ΚΠολΔ 218 § 1) ή επικουρικώς (δηλαδή

(βλ. ανωτ. περιθ. αριθ. 247). Βλ. και **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II έκδ. 1986 § 56 σελ. 119/120, **Καλαβρό**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Ημιτόμος Β', § 5 III σελ. 270 επ., καθώς και **Ράμμο**, ανωτ. § 117 I υποσημ. 2 σελ. 304. *Από τη συναφή νομολογία, βλ.* ΑΠ 598/1962 ΝοΒ 11,388. ΕφΑθ 1665/2001 ΕπισκΕμπΔ 2001, 527. ΕφΑθ 4530/2002, ΕφΑθ 2698/1999 και ΕφΝαυπλ. 578/1995, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 10671/1995 ΕλΔ 40,157. ΕφΑθ 9000/1988 ΕλΔ 31,159. ΠΠρΑθ 8909/1985 ΕλΔ 26,1409. ΠΠρΑθ 1780/1985 ΕλΔ 26,1397. ΠΠρΑθ 2202/1982 και 11570/1983 αδημ. σε νομικό περιοδικό. Πρβλ. και ΕφΑθ 1560/1980 ΝοΒ 28,856. ΠΠρΑθ 172/1976 ΝοΒ 25,91 in finem).

Η εν λόγω αντίληψη (ότι δηλαδή στην εν λόγω περίπτωση πρόκειται για μία αξίωση πολλαπλώς θεμελιωμένη) στηρίζεται και στην σύγχρονη θεώρηση του αντικειμένου της πολιτικής δίκης : Κατά την συναφή θεωρία, αντικείμενο της δίκης είναι ό,τι ζητεί ο ενάγων από το δικαστήριο, με άλλη διατύπωση : ο νομικός ισχυρισμός του. Οι υποστηρικτές της θεωρίας αυτής καταλήγουν στην θεμελιώδη παραδοχή, ότι οι ουσιαστικές αξιώσεις που εμφανίζονται να συρρέουν αντικειμενικώς, στην πραγματικότητα είναι οι συγκλίνουσες νόμιμες θεμελιώσεις μίας και μόνον δικονομικής αξίωσης (**Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 247 περιθ. αριθ. 13-15. **Ο ίδιος**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § II 3 γ' σελ.48/9. **Αστ. Γεωργιάδης**, ανωτ. § 4 III 2 σελ. 78. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 218 § III 2 ε' σελ. 972/3, υπό το άρθρο 222 § III 7 σελ. 1004/5 και υπό το άρθρο 224 § III 11 σελ. 1020. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 7.3.2. σελ. 124. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 56 σελ. 118-120. **Ο ίδιος**, Ουσιαστικών δεδικασμένων επί προδικαστικών ζητημάτων, έκδ.1967, σελ. 45. **Ο ίδιος**, Αρμ. 23 σελ. 787. **Δωρής**, Σχόλιο, ΝοΒ 33, 465/6. *Από τη συναφή νομολογία, βλ.* ΑΠ 1199/1979 ΝοΒ 28,516).

² Λόγου χάριν : πώληση και μεταγραφή του οικείου συμβολαιογραφικού εγγράφου (επί ακινήτων - ΑΚ 1192 αριθ. 1, 11908), πώληση και παράδοση της νομής του πωληθέντος, (επί κινητών - ΑΚ 1034), δωρεά και μεταγραφή του οικείου συμβολαιογραφικού εγγράφου (επί ακινήτων) κ.ο.κ.

³ Τακτική και έκτακτη χρησικτησία (ΑΚ 11041,1045).

⁴ Η απάντηση στο ερώτημα αυτό έχει σοβαρότατη πρακτική σημασία, διότι από αυτήν εξαρτάται εάν η αγωγή θα θεωρηθεί νόμος (και εν συνεχεία ουσιαστικώς) βάσιμη, ως προς όλους τους προβαλλομένους νόμους λόγους κτήσης της κυριότητας.

κατά την έννοια της ΚΠολΔ 219 § 1). Και τούτο, επειδή στην μεν πρώτη περίπτωση, τίθεται ζήτημα περί του η κειμένη νομοθεσία επιτρέπει την ταυτόχρονη κτήση της κυριότητας με πλείονες νομίμους τρόπους, δηλαδή τίθεται ζήτημα νόμω βασίμου της αγωγής⁵· αντιθέτως, στην δεύτερη περίπτωση, τίθεται ζήτημα ουσιαστικώς βασίμου της αγωγής, επειδή πράγματι το δικαστήριο θα εξετάσει τον επικουρικός προβαλλόμενο (νόμιμο) τρόπο κτήσης κυριότητας, εάν απορρίψει (ως νόμω ή κατ' ουσίαν βάσιμο) εκείνον τον τρόπο, ο οποίος είχε προβληθεί κατά κύριο λόγο⁶.

2. Όταν ο ενάγων υποστηρίζει ότι απέκτησε την κυριότητα του διεκδικουμένου ακινήτου πράγματος με παράγωγο τρόπο, τούτο κατά λογική αναγκαιότητα σημαίνει και ότι αυτός ισχυρίζεται πως ο κτητικός τίτλος (το συμβολαιογραφικό έγγραφο⁷) που επικαλείται ως νομικό γεγονός, του προσπορίζει κατά νόμο - αυτός και μόνο - αφοτου μεταγραφεί συννόμως το εν λόγω δικαίωμα. Και τούτο, διότι - και πάλι κατά τους αγωγικούς ισχυρισμούς - ο δικαιοπάροχός του ήταν στο χρόνο της μεταβιβάσεως κύριος του ακινήτου. Η παραδοχή όμως αυτή αποκλείει λογικώς και νομικώς μία άλλη : ότι το εν λόγω συμβολαιογραφικό έγγραφο μπορεί να λειτουργήσει κ α ι ως νόμιμος τίτλος (iustus titulus) προκειμένου ν' αποκτηθεί η κυριότητα στο ακίνητο (πέραν της παραγωγού κτήσεως) κ α ι με τακτική χρησικτησία⁸. Διότι, ως νόμιμος τίτλος, ορίζεται το παραγωγικό της κυριότητας κατά νόμο γεγονός, το οποίο όμως στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν επιφέρει και μεταβίβαση της κυριότητας στον δικαιοδόχο, επειδή ο μεταβιβάζων δεν ήταν στον κρίσιμο χρόνο κύριος του

⁵ Ο **Μητσόπουλος** (στην Αναγνωριστική αγωγή, έκδ. 1947, § 8 I 3 σελ. 172/3) ερευνώντας το ζήτημα εάν - κατά την θεωρία του «ουσιαστικού ή συγκεκριμένου προσδιορισμού της εννόμου σχέσεως» (για τον προσδιορισμό του περιεχομένου της ιστορικής βάσης της αγωγής) - είναι παραδεκτή η συμπλήρωση με τις προτάσεις αναγνωριστικής περί κυριότητος αγωγής, της οποίας αρχικό περιεχόμενο ήταν η παράγωγή κτήση, με τις προτάσεις δε προβάλλεται πρωτότυπη χρήση, καταλήγει ότι με τον τρόπο αυτόν επέρχεται ανεπίτρεπτη μεταβολή της ιστορικής βάσης της αγωγής.

⁶ Βλ. κατωτέρω, στην § I.3-4.

⁷ ΑΚ 369,1033.

⁸ **Αθανασόπουλος**, Εμπράγματο δίκαιο, τ. 1ος (2001) υπό το άρθρο 1094 § II 11 σελ. 564.

μεταβιβασθέντος ακινήτου⁹. Υπό διαφορετική διατύπωση, στην ανωτέρω περίπτωση, το μεταβιβαστικό της κυριότητας συμβόλαιο δεν δύναται νόμω εξ ορισμού να είναι ταυτοχρόνως και νόμιμος τίτλος της ΑΚ 1041. Με τα δεδομένα αυτά, εφόσον οι ανωτέρω τρόποι κτήσεως κυριότητας ακινήτου προβάλλονται κυρίως (σωρεύονται), η αγωγή εμφανίζεται αντιφατική, αφού πράγματι η παραδοχή κτήσης κυριότητας δυνάμει μεταβιβαστικού δημοσίου εγγράφου αναιρεί την άλλη παραδοχή, περί κτήσης κυριότητας επί του αυτού ακινήτου με τακτική χρησικτησία, δυνάμει του ιδίου ως άνω συμβολαίου, πλην όμως ως νομίμου τίτλου. Στο σημείο τούτο, γίνεται μνεία του ότι η κυριότητα επί του συγκεκριμένου αντικειμένου από ορισμένον φορέα αποκτάται μία μόνον φορά¹⁰ και συνεπώς (αποκτάται) με έναν αποκλειστικώς νόμιμο τρόπο (πρωτότυπο ή παράγωγο)¹¹. Ταυτόχρονη, επομένως, κτήση κυριότητας επί του ιδίου αντικειμένου από τον ίδιο φορέα με παράγωγο τρόπο και χρησικτησία, αποκλείεται εννοιολογικώς, όπως αποκλείεται και ταυτόχρονη κτήση κυριότητάς του και με τακτική και έκτακτη χρησικτησία. Τούτο, επειδή κάποιος από τους ανωτέρω τρόπους κτήσεως κυριότητας προηγήθηκε από τους άλλους, υπό την έννοια ότι τα δικαιοπαραγωγικά γεγονότα του συντελέσθηκαν πριν να συντελεσθούν εκείνα των άλλων τρόπων. Οπότε η κυριότητα αποκτήθηκε άπαξ και εντεύθεν επαναπόκτησή της για δεύτερη, τρίτη, τέταρτη φορά κ.ο.κ. δεν νοείται. Γι' αυτό και η αγωγή που στηρίζεται σε πλείονες τρόπους κτήσεως κυριότητας, οι οποίοι σωρεύονται, μολονότι αντιφατική, εν τούτοις δεν θ' απορριφθεί, επειδή - εάν ευδοκιμήσει ουσιαστικώς - το δικαστήριο θα στηρίζει το διατακτικό της απόφασής του σ' εκείνον από τους παραλλήλως προβαλλομένους λόγους κυριότητας, ο οποίος συμπληρώνεται ως προς τα δικαιοπαραγωγικά στοιχεία του ενωρίτερα από τους άλλους, (ως προς τους οποίους

⁹ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1041 περιθ. αριθ.29. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ § III 4 α' σελ. 296. **Μπαλής**, ΕμπρΔ. § 66. ΑΠ 1020/1994 ΕλΔ 37,155. ΑΠ 429/1984 ΝοΒ 33,406. ΑΠ 1093/1980 ΝοΒ 29,498 και ΕΕΝ 48,209.

¹⁰ **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, (1983), § 21 Ι σελ. 252. **Πίψου**, Αρμοδιότητα, εκκρεμοδικία και δεδικασμένο στις εμπράγματα αγωγές, (στο συλλογικό έργο «Οι εμπράγματα αγωγές», έκδ. Αντ. Σάκκουλα, 1999, § II Α σελ. 200 στο κείμενο και στην υποσημείωση αριθ. 198).

¹¹ **Αρβανιτάκης**, Η επικουρικότητα στην πολιτική δίκη, 1989, § 7 ΙΙΙ 2 α' σελ. 193/4.

βεβαίως η αγωγή θ' απορριφθεί, ως αβάσιμη κατ' ουσίαν, επειδή πλέον δεν είναι ικανοί να οδηγήσουν σε κτήση κυριότητας).

3. Εξάλλου, είναι πιθανόν οι - ουσιαστικώς αντιφατικοί - νόμιμοι λόγοι αποκτήσεως της κυριότητας να προβάλλονται στην αγωγή επικουρικώς¹². Η επικουρική αυτή προβολή τους, ανεξαρτήτως του ότι είναι επιτρεπτή δικονομικώς (κατά την ΚΠολΔ 219 § 1), αίρει την μεταξύ τους εννοιολογική αντίφαση, διότι η παραδοχή της μίας προϋποθέτει απόρριψη κατ' ουσίαν της άλλης¹³. Συνήθως, όταν ο διάδικος διαθέτει μεταβιβαστικό συμβόλαιο ή όποιον άλλο τίτλο του προσπορίζει κυριότητα με παράγωγο τρόπο¹⁴, παραθέτει ως κύρια βάση της αγωγής του, την παράγωγη κτήση και ως επικουρική την πρωτότυπη. Τούτο είναι λογικό και συνεπώς αναμενόμενο από ενάγοντα νομικώς συνεπή : εφόσον η κυριότητα αποκτήθηκε συννόμως με παράγωγο τρόπο (επειδή ο μεταβιβάζων ήταν κύριος), τότε η έρευνα του εάν έχει υπάρξει ή όχι και πρωτότυπος τρόπος κτήσης της κυριότητας δεν έχει λυσιτέλεια, αφού - όπως λέχθηκε ήδη ανωτέρω - δεν νοείται κτήση κυριότητας του

¹² **Αθανασόπουλος**, Εμπράγματο δίκαιο, τ. 1ος (2001) υπό το άρθρο 1094 § II 11 σελ. 564. **Κεραμεύς**, Επικουρική θεμελίωση της αγωγής και η επικουρική άσκησή της, Γνμδ. Αρμ. ΛΘ' § I 1 σελ. 448.

Η επικουρική άσκηση της αγωγής, κατά την έννοια της ΚΠολΔ 219 § 1, τελεί υπό την (θεμιτή ενδοδιαδικαστική) διαλυτική αίρεση, ότι η κύρια ή η προηγούμενη βάση της αγωγής θ' απορριφθεί (**Δεληκωστόπουλος**, Η επικουρικότης εν τη αγωγή, ΝοΒ 14,209. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 219 § III 3 σελ. 979. **Ο ίδιος**, στο συλλογικό έργο των Μπέη/Καλαβρού/Σταματόπουλου «Δικονομία των ιδιωτικών διαφορών», τ. 1ος 1999, § 20.2 σελ. 385/6. **Ο ίδιος**, ΝοΒ 16 σελ. 507 και 764. **Ο ίδιος**, Σχόλιο, Δ. 4 σελ.557. **Μιχαηλίδης**, Οι αιρέσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ΕΛΔ 24 στην § 3 σελ. 195/6. **Αθανασόπουλος**, Εμπράγματο δίκαιο, τ. 1ος (2001) υπό το άρθρο 1094 § II 12 σελ. 567. ΠΠρΑθ 2753/1985 ΕΛΔ 27,552). Η παραδοχή αυτή έχει ως αποτέλεσμα το ότι, εάν η κύρια βάση της αγωγής γίνει δεκτή ως βάσιμη και κατ' ουσίαν, τότε η επικουρικώς ασκηθείσα βάση της θεωρείται ως ουδέποτε ασκηθείσα (λόγω της λειτουργίας της ανωτέρω διαλυτικής αιρέσεως) και συνεπώς περί αυτής το δικαστήριο δεν θα διαλάβει διάταξη στο διατακτικό της απόφασής του (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 219 § III 7 σελ. 981. **Ο ίδιος**, Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, έκδ.1968, § 3 II 2 σελ. 90/1, όπου κι άλλες παραπομπές. **Ο ίδιος**, Σχόλιο, Δ. 4, 557. ΠΠρΑθ 2753/1985 ανωτ.).

¹³ **Αρβανιτάκης**, ανωτ. σελ. 194/5.

¹⁴ Βλ. **Μπαλή**, ΕμπρΔ § 61 αριθ. 5.

ιδίου αντικειμένου από το ίδιο πρόσωπο, ενώ αυτό είναι ήδη κύριός του¹⁵. Με την ίδια λογική μέθοδο καταλήγουμε περαιτέρω και στο συμπέρασμα ότι, εάν αποδείχθηκε ως αιτία κτήσης της κυριότητας, η τακτική χρησικτησία, είναι αλυσιστελής η έρευνα της επικαλούμενης από τον διάδικο έκτακτης χρησικτησίας και αντιστρόφως (ανάλογα με το ποιά από τις δύο μορφές χρησικτησίας έχει προβληθεί ως επικουρικό αίτημα εν σχέσει προς την άλλη).

Στις περιπτώσεις αυτές, 1) εάν η κυρίως προβληθείσα βάση της αγωγής αποδειχθεί ως βάσιμη και κατ' ουσίαν, τότε οι επόμενες - επικουρικώς προβληθείσες - βάσεις της θεωρούνται ότι δεν προβλήθηκαν ποτέ (δεν απορρίπτονται ως αβάσιμες κατ' ουσίαν¹⁶) και 2) εάν απορριφθεί ως αβάσιμη νόμω¹⁷ ή κατ' ουσίαν η κυρίως προβληθείσα βάση της αγωγής, τότε το δικαστήριο θα προχωρήσει σε έρευνα των επικουρικώς προβληθεισών βάσεων κατά τη σειρά που εκτίθενται στο δικόγραφο της αγωγής, οπότε (2.1) εάν δεχθεί ως βάσιμη και κατ' ουσίαν την προτασσομένη¹⁸ επικουρική βάση, τότε η επόμενη επικουρική βάση θεωρείται ως ουδέποτε προταθείσα και (2.2) εάν απορρίψει την προταθείσα πρώτη επικουρική βάση, ως αβάσιμη νόμω ή

¹⁵ Έτσι εξηγείται νομικώς αυτό που επαναλαμβάνουν συνεχώς συγγραφείς και νομολογία, ότι δηλαδή εφόσον ο ενάγων επικαλείται παράγωγο τρόπο κτήσης κυριότητας, δεν είναι αναγκαίο να εκθέτει στην αγωγή του (για το ορισμένο της) και πρωτότυπο τρόπο, εκτός εάν ο εναγόμενος αμφισβητήσει την κυριότητα του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος (Βλ. **Απ. Γεωργιάδη**, στον **ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου**, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ. 45. **Τον ίδιο**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, § 57 ΙΙΙ 1 σελ. 370. **Παπαδόπουλο**, Αγωγές εμπραγμάτου δικαίου, Μέρος τρίτο, Κεφ. Α' § 102 σελ. 238).

Από τη συναφή αρεοπαγίτικη και εφετειακή νομολογία, βλ. ενδεικτικώς : ΑΠ 229/1996 και 371/1996 ΕλΔ 37,1540 επ. ΑΠ 372/1996 ΕλΔ 38,51. ΑΠ 491/1995 ΕλΔ 37,317. ΑΠ 547/1991 ΕλΔ 31,1232. ΑΠ 138/1987 ΕλΔ 29,675. ΑΠ 1248/1983 ΝοΒ 32,1101. ΑΠ 94/1980 ΝοΒ 28,1441. ΕφΠειρ 1/1998 ΕλΔ 39,414.

¹⁶ Βλ. ανωτέρω, στην υποσημείωση αριθ. 8.

¹⁷ Η αγωγή (η ένσταση, επαντένσταση κλπ) είναι νόμω αβάσιμη, όταν το πραγματικό της κι αν ακόμα υποτεθεί αληθές, δεν εκπληρώνει το πραγματικό κανενός κανόνα δικαίου' υπό διαφορετική διατύπωση : δίδει αποφαστικό συμπέρασμα (**Μητσόπουλος**, Σκέψεις ως προς την «αοριστίαν» της βάσεως της αγωγής, ΕλΔ 36, 1 επ. **Μακρίδου**, Η διάκριση απαράδεκτης και νόμω αβάσιμης αγωγής στα πλαίσια της αοριστίας, Αρμ. 1995 § ΙΙΙ σελ.293. ΕφΑθ 10048/1997 αδημοσίευτη στο νομικό τύπο).

¹⁸ Βλ. ΕφΑθ 5879/1989 ΑρχΝ Μ,609. ΕφΑθ 10570/1984 ΝοΒ 33,832. ΕφΠειρ 748/1979 ΕλΔ 21,149.

κατ' ουσίαν, τότε θα προχωρήσει σε έρευνα της μεταγενέστερης επικουρικής βάσης της αγωγής¹⁹.

4. Ακριβώς όμοια θα είναι τα αποτελέσματα, στην περίπτωση κατά την οποία οι αντιφατικοί τρόποι κτήσης της κυριότητας προβληθούν από τον εναγόμενο, κυρίως ή επικουρικός, ως περιεχόμενο της ένστασης ιδίας κυριότητος που ενδεχομένως θα προβάλει αυτός, αμυνόμενος κατά της αγωγής. Και εδώ, δηλαδή, η ένστασή του δεν θ' απορριφθεί εξ αρχής, λόγω της αντιφατικότητάς της, παρά οι συναφείς ισχυρισμοί του τελευταίου θα ερευνηθούν ως προς τη νομική και την ουσιαστική βασιμότητά τους.

II. Ισχυρισμός του εναγομένου ότι κατέλυσε την κυριότητα του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος.

1. Ο εναγόμενος ενδεχομένως να ισχυρισθεί ότι χρησιδέσποσε στο επίδικο ακίνητο (με τα προσόντα της τακτικής ή της έκτακτης χρησικτησίας, αδιάφορο) και κατέλυσε την κυριότητα του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος, έτσι ώστε στον χρόνο της μεταβίβασής του στον τελευταίο, ο δικαιοπάροχός του δεν ήταν κύριος του ακινήτου.

¹⁹ Πολλές φορές, για την οικονομία της δίκης, τα δικαστήρια προχωρούν στην έρευνα και των επικουρικών βάσεων της αγωγής πριν από την απόρριψη της κύριας βάσης. Τούτο μάλλον θα πρέπει ν' αποφεύγεται, διότι εάν η έρευνα αυτή οδηγήσει σε απόρριψη αγωγικών (κυρίων ή επικουρικών) αιτημάτων ως νόμω ή κατ' ουσίαν αβασίμων, τότε δημιουργείται μη ανακλήσιμο με την ΚΠολΔ 309 εδάφ. α' διατακτικό (ΑΠ 509/1999 ΕλΔ 40,1711. ΑΠ 1236 1990 Δ. 22,496. **Σαμουήλ**, Η έφεση, έκδ. 1993, § 1147 σελ. 346. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 308 § III 2 σελ. 1278) και συνεπώς εάν το δικάσαν δικαστήριο απέρριψε προώρως μεν εσφαλμένως δε την επικουρική βάση της αγωγής, τότε το μεταγενέστερο δικαστήριο, που ενδεχομένως θα κρίνει ως απορριπτέα την κύρια αγωγική βάση, δεν θα έχει την ευχέρεια ν' ανακαλέσει την προλαβούσα απόφαση και να εξετάσει - ως μόνον δικαιοδοτούν προς τούτο, κατά την ΚΠολΔ 219 § 1- την επικουρική βάση.

Ερωτάται : Ο ισχυρισμός αυτός είναι άρνηση²⁰ της αγωγής ή ένσταση²¹ ;

²⁰ Η άρνηση της αγωγής διαφέρει ουσιωδώς από την ένσταση : Με την άρνηση, ο διάδικος προβάλλει αμφισβήτηση της αληθείας των γεγονότων, τα οποία συνθέτουν την ιστορική βάση των ισχυρισμών του αντιδίκου του (Βλ. ενδεικτικά : ΕφΑθ 10786/1996 ΕλΔ 38,1656. **Αστ. Γεωργιάδη**, Η συμβολή του ουσιαστικού δικαίου στη διαμόρφωση των ενστάσεων, στα Πρακτικά του 15ου συνεδρίου της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, § I 1, σελ. 39. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 4 II 1, σελ. 68/9. **Μπέη**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 7, 2.2.2. σελ. 130/131), ενώ, για να στοιχειοθετηθεί εννοιολογικώς ένσταση, ως μέσο άμυνας του εναγομένου, απαιτείται ο τελευταίος, να δέχεται μεν ότι έχουν πραγματοποιηθεί όλες οι παραγωγικές προϋποθέσεις του πραγματικού του κανόνα δικαίου, στον οποίο στηρίζεται η αγωγή, πλην ν' αντιπαράθετει συνδρομή άλλων περιστατικών, τα οποία συνιστούν άλλον κανόνα δικαίου, νομικώς αντίθετο εκείνου στον οποίο ερείδεται η αγωγή, που οδηγεί σε απόρριψή της (ad hoc ΑΠ 689/1989 ΕλΔ 320110. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 4 III 1 σελ. 72 επ. **Σταμούλης**, Η λειτουργία των ενστάσεων στη σύγχρονη πολιτική δίκη, ΝοΒ 39, σελ. 42 επ. *.Βλ. σχετικώς περί της εννοίας της ενστάσεως :* ΑΠ 231/1988 ΝοΒ 37, 591. ΑΠ 184/1972 ΝοΒ 20,881. ΕφΑθ 7595/2001 και ΕφΑθ 8792/1999, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 9738/1998 ΕλΔ 40,200. **Φραγκίστα/ Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, 1985 § 8 III σελ. 107-109. **Μιχελάκη**, Ένστασις και απάντησις εις την αγωγήν, ΕΕΝ τ. ΙΖ σελ. 403-404. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V σελ. 1446 επ. και ιδίως αριθ. 7 σελ. 1455).

²¹ Η δικονομική μεταχείριση του εν λόγω ισχυρισμού έχει πρακτική σημασία, επειδή : **(α)** εάν αυτός χαρακτηριστεί ως άρνηση της αγωγής, ενώ συνιστά ένσταση και το δικαστήριο αποφανθεί επί της ουσίας του χωρίς να τάξει το οικείο θέμα αποδείξεως εις βάρος του ενισταμένου, τότε η απόφασή του θα είναι (εφόσον είναι δευτεροβάθμιο) ανααιρετέα, κατά την ΚΠολΔ 559 αριθ. 10, διότι θα έχει δεχθεί πράγματα (ισχυρισμούς) χωρίς να τάξει απόδειξη, εφόσον δε το δικαστήριο είναι πρωτοβάθμιο, τότε η απόφασή του αυτή θα είναι ευστόχως προσβλητή με έφεση, επειδή το Εφετείο οφείλει να εξαφανίσει την πρωτόδικη απόφαση ως εσφαλμένη, αφού το πρωτοβάθμιο δικαστήριο παραβίασε την ΚΠολΔ 338 § 1 (ΑΠ 1090/1983 ΕλΔ 25,559. ΕφΑθ 1425/1983 ΕλΔ 24,1025. ΕφΠειρ 1527/1981 ΑρχΝ 33,376. **Ρίκος**, Νέαι αποδείξεις κατ' έφεσιν, ΕλΔ 28 § II αριθ. 22 σελ. 12. **Μπακόπουλος**, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, ΕλΔ 33 § I 2 σελ. 1139. Βλ. και **Διαμαντόπουλο**, Δυνατότητα διεξαγωγής αποδείξεων για την απόδειξη λόγων έφεσης, ΕλΔ 31 § II 2 σελ. 279), **(β)** εάν χαρακτηριστεί ως ένσταση, ενώ συνιστά άρνηση της αγωγής και ταχθεί απόδειξη εις βάρος του ενισταμένου, τότε το δικαστήριο της ουσίας θα έχει παραβεί τους ορισμούς του νόμου σε σχέση με το (αντικειμενικό) βάρος της απόδειξης (βλ. την ΚΠολΔ 338 § 1) και εντεύθεν θα έχει υποπέσει στον ανααιρετικό λόγο της ΚΠολΔ 559 αριθ. 13, **(γ)** εάν χαρακτηριστεί εσφαλμένως ως ένσταση, τότε θ' απαιτηθεί επίσης εσφαλμένως να τον επικαλεσθεί ο εναγόμενος και μάλιστα ορισμένως και εμπροθέσμως, ως έχων το δικονομικό βάρος της επικλήσεως, διαφορετικά δεν λαμβάνεται υπ' όψιν. (Το βάρος αυτό του διαδίκου, απορρέει από το συζητητικό σύστημα το οποίο καθιερώνει η ΚΠολΔ 106, το οποίο τον υποχρεώνει να επικαλεσθεί τα πραγματικά περιστατικά που αποτελούν τις κατά νόμο προϋποθέσεις του ευνοϊκού γι' αυτόν κανόνα δικαίου, αφού το δικαστήριο δεν λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψιν πραγματικούς

2. Σημειώνεται ευθύς εξ αρχής, ότι ο υπό κρίση ισχυρισμός ερευνάται στα πλαίσια διεκδικητικής αγωγής ή ενστάσεως, οι οποίες στηρίζονται σε παράγωγο τρόπο κτήσεως κυριότητας.

3. Σύμφωνα με τον κανόνα της ΚΠολΔ 216 § 1, (η οποία εισάγει στο δικονομικό δίκαιό μας την θεωρία «της λειτουργίας του κανόνα δικαίου»), ο ενάγων έχει το δικονομικό βάρος να παραθέσει στην αγωγή του το πραγματικό του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου υπό διαφορετική διατύπωση : τους παραγωγικούς λόγους του δικαιώματος που ισχυρίζεται πως έχει, προκειμένου να διαγνωσθεί η επικαλούμενη από αυτόν έννομη συνέπεια (την οποία θεσμοθετεί ο ανωτέρω δικαιικός κανόνας²²). Η επίδικη έννομη συνέπεια θα διαγνωσθεί, αφενός όταν

ισχυρισμούς των διαδίκων - βλ. σχετικά : **Φραγκίστα/Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, 1985, § 79 σελ. 104/5. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § II σελ. 1429 επ. **Ράμμο**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. 1ος § 172 σελ. 507. **Αστ. Γεωργιάδη**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 5 I 3 σελ. 88. ΕφΑθ 421/1998 ΕλΔ 39,1664. ΕφΑθ 9618/1998 αδημ. στο νομικό τύπο). Ενώ, εάν ο ισχυρισμός αυτός είχε χαρακτηριστεί ως άρνηση της αγωγής, ο εναγόμενος μπορούσε παραδεκτώς να τον επικαλεσθεί ανταποδεικτικώς (ΚΠολΔ 345), το πρώτο κατά το στάδιο της διεξαγωγής των αποδείξεων, και χωρίς να τον προβάλλει κατά την συζήτηση της αγωγής και (δ) σε κάθε περίπτωση, ο λανθασμένος νομικός χαρακτηρισμός του εν λόγω ισχυρισμού θα έχει ουσιώδη επιρροή στην τελική παραδοχή του δικαστηρίου επ' αυτού, διότι δεν θα έχει ορθώς εφαρμοσθεί ο δικονομικός κανόνας περί του αντικειμενικού βάρους αποδείξεως, κατά τον οποίο ο βαρυνόμενος με αυτό διάδικος φέρει τον κίνδυνο της αμφιβολίας του δικαστή περί της αληθείας των ισχυρισμών του (Actore non probante reus absolvitur. Reus in accipiendo fir actor) (**Σημαντήρας**, Περί του βάρους αποδείξεως εν τη πολιτική δίκη, § 1 σελ. 12. **Αστ. Γεωργιάδης**, Νομολογιακές θέσεις στην κατανομή του βάρους αποδείξεως, Δ. 11 σελ. 743/4. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, έκδ. 1997, § 5 I 3 σελ. 88 επ. **Φραγκίστας- Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, § 7 I σελ. 69. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. I έκδ. 1964, § 172 Β σελ. 502. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § IV 1 σελ. 1439. ΕφΑθ 2819/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΠΠρΑθ 4841/1985 Δ. 21, 401 με ενημερωτικό σημείωμα **Σ. Σταματόπουλου**).

²² Κατά τη θεωρία της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου», την οποία υιοθετεί ο ΚΠολΔ, με το άρθρο 216 § 1α' αυτού, ο κανόνας δικαίου έχει δύο σκέλη : 1) το σκέλος στο οποίο αναπτύσσεται το πραγματικό, δηλαδή η βιοτική σχέση που ο κανόνας αυτός ρυθμίζει και 2) το σκέλος στο οποίο διαγράφεται η έννομη συνέπεια, η οποία επέρχεται αυτοθρόως, από τη στιγμή που θα πραγματοποιηθούν τα γεγονότα που συγκροτούν το πραγματικό του (**Κονδύλης**, ανωτ. § 16 II 3 σελ. 190-1. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, II έκδ. 1986, § 75 σελ. 204 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6, § IV 1 σελ. 56. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 3 II 1 σελ. 52 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 III σελ. 23 επ. και υπό το άρθρο 216 § IV 1-3 σελ. 961-3.

αποδειχθεί ότι συντρέχουν οι κατά νόμο παραγωγικές προϋποθέσεις της κι αφετέρου όταν το δικαστήριο κρίνει πως δεν αποδεικνύονται οι προταθέντες από τον αντίδικο λόγοι (: ενστάσεις), οι οποίοι είτε την εμποδίζουν κατά νόμο να γεννηθεί είτε την καταλύουν²³. Τούτο συντρέχει, διότι ένα δικαίωμα που τίκτεται, ισχύει στο διηνεκές, μέχρις ότου στοιχειοθετηθούν οι λόγοι που το καταλύουν²⁴ και προταθούν οι λόγοι αυτοί από τον διάδικο, ως ενιστάμενο, αντενιστάμενο κ.ο.κ²⁵. Συγκεκριμένως, στο πεδίο του δικονομικού δικαίου, η αλληλεπίδραση των κανόνων δικαίου στηρίζεται στη διάκριση μεταξύ αφενός του βασικού κι αφετέρου του αντίθετου κανόνα : οι βασικοί κανόνες εισάγουν μία αρχή, οι καταλυτικοί κανόνες εισάγουν εξαίρεση από την αρχή

Ο ίδιος, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 5 αριθ. 3 σελ. 112 επ. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3.2. σελ. 408. **Βερβενιώτης**, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 27 § II Α σελ. 1564 και Αναιρετικά κείμενα, 1993, σελ. 3 επ. ΑΠ 412/1986 ΕΛΔ 28,440. ΕφΑθ 2570/2001, ΕφΑθ 2936/1998, ΕφΑθ 2519/1997 και ΕφΚρ 325/1994, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 6435/1987 ΝοΒ 36,364. ΕφΑθ 10371/1986 ΕΛΔ 29,139. ΕφΑθ 2822/1986 ΕΛΔ 27,701. ΕφΑθ 5454/1986 ΕΛΔ 28,1448 και Δ. 18,203. ΕφΑθ 7555/1985 ΕΛΔ 26,1407. Βλ. και την διατύπωση της ΑΠ 1266/1989 ΕΛΔ 32,790, καθώς και **Μακρίδου**, Η διάκριση απαράδεκτης και νόμω αβάσιμης αγωγής στα πλαίσια της αοριστίας, Αρμ. 1995 § II σελ.288 επ.).

²³ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 6 σελ. 1454. Βλ. και **Ράμμο**, ανωτ. § 128 IV Α σελ. 338. **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II § 87. **Σταθόπουλο**, Διαπλαστική απόφασις και πρόκλησις αυτής δι' ενστάσεως, ΝοΒ 26 § II 3 σελ. 10/11. **Κονδύλη**, ανωτ. § 20 IV σελ. 247 επ.

²⁴ **Μπέης**, αμέσως ανωτέρω.

Οι καταλυτικοί του δικαιώματος λόγοι πρέπει να προταθούν ενώπιον του δικαστηρίου, κατά τη διάρκεια δίκης, στην οποία τίθεται προς διάγνωση ως αμφισβητούμενο από τον εναγόμενο, το οικείο δικαίωμα του ενάγοντος. Τούτο, διότι η ισχύς ή η κατάλυση δικαιώματος αποτελούν νομικά γεγονότα, τα οποία - εν αντιθέσει προς τα φυσικά γεγονότα, τα οποία υπάρχουν, δηλαδή γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις ευθύς μόλις εκδηλωθούν - δεν υφίστανται παρά ισχύουν, με τη διάγνωσή τους από το αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο είναι πολιτειακό όργανο που έχει εκ του Συντάγματος δικαιοδοσία προς τούτο (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 6 σελ. 1453. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 1 αριθ. 3.2. σελ. 36/7 και αριθ. 3.3.1. σελ. 37. **Ο ίδιος**, Η έννοια, η λειτουργία και η φύσις της δικαστικής αποφάσεως, § 1 III 10 σελ. 68 επ. **Μητσόπουλος**, Ιστορική και δικανική γνώσις, ΝοΒ 36, § II σελ. 276 επ. ΕφΑθ 2936/1998 και ΜΠρΧαλκίδας 274/1991 αδημοσίευτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης - χωρίς δογματική θεμελίωση - τις αποφάσεις : ΠΠρΒερ 110/1983 ΝοΒ 31,858 = Αρμ. ΛΖ, 662 και ΜΠρΑθ 6051/1974 ΝοΒ 22,838).

²⁵ ΚΠολΔ 106.

αυτή. Ειδικότερα : ο βασικός (αποκαλούμενος και παραγωγικός) κανόνας καθιερώνει την αρχή ότι, κάθε φορά που συντρέχουν οι προϋποθέσεις του, τίκτεται το δικαίωμα, στο οποίο αυτός αναφέρεται. Από το άλλο μέρος, ο αντίθετος (αποκαλούμενος και καταλυτικός) κανόνας καθορίζει τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες - κατ' εξαίρεση - το δικαίωμα είτε δεν τίκτεται (κανόνας διακωλυτικός) είτε παύει ισχύον (κανόνας δικαιοφθόρος ή δικαιοκαταργητικός). Στους κανόνες αυτούς στηρίζονται οι ενστάσεις, αντενστάσεις, επαντενστάσεις κ.ο.κ.²⁶. Αντικειμενικό βάρος απόδειξης των αντιθέτων κανόνων δικαίου έχει εκείνος εκ των διαδίκων που επικαλείται τους κανόνες αυτούς²⁷, ακριβώς επειδή τίκτουν ευνοϊκές γι' αυτόν έννομες συνέπειες²⁸. Από τις αναπτύξεις που προηγήθηκαν, προκύπτει ότι όποιος ισχυρίζεται ότι κάποτε γεννήθηκε ένα δικαίωμα, είναι υπόχρεως μόνον ν' αποδείξει ότι κάποτε συνέτρεξαν οι κατά νόμο παραγωγικοί όροι του. Δεν είναι όμως και υποχρεωμένος ν' αποδείξει και ότι το δικαίωμα αυτό διατηρείται (δηλ. ότι δεν καταλύθηκε)²⁹. Διότι, όπως ήδη σημειώθηκε,

²⁶ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 V 2 σελ. 1447-9 και 5 (β) σελ. 1453. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, 1985, § 3 III σελ. 20 επ. και § 8 III σελ. 107-9. **Φαλτσή**, Σχόλιο, Αρμ. ΚΖ, σελ. 414. **Μητσόπουλος**, Γνμδ, ΝοΒ 20 σελ. 449/50 και σημ. αριθ. 21. **Μιχελάκης**, Ένστασις και απάντησις εις την αγωγήν, ΕΕΝ ΙΖ, 403. **Σταμούλης**, Η λειτουργία των ενστάσεων στη σύγχρονη πολιτική δίκη, στα Πρακτικά του 15ου πανελλήνιου συνεδρίου της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, (έκδ. Αντ. Σάκκουλα), § II 2 σελ. 18 επ. **Αστ. Γεωργιάδης**, Η συμβολή του ουσιαστικού δικαίου στην διαμόρφωση των ενστάσεων, (στα ίδια Πρακτικά) σελ. 38 επ. **Κατράς**, Ενημερωτικό σημείωμα, ΕΛΔ 23, 80-81 (υπό § 5 και 6).

Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις ΑΠ 231/1988 ΝοΒ 37,591. ΑΠ 184/1972 ΝοΒ 20,881. ΕφΑθ 1231/1998 ΕΛΔ 39,1660. ΕφΑθ 1798/1998 αδημοσίευτη στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 421/1998 ΕΛΔ 39,1664. ΕφΑθ 140/1987 ΕΛΔ 29,146. ΕφΑθ 6045/1985 ΕΛΔ 26,1361. ΠΠρΑθ 18772/1981 ΕΛΔ 23/79.

²⁷ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 5 β' σελ. 1453. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ. § 3 III σελ. 20. **Μητσόπουλος**, ανωτ. στην υποσημείωση αριθ. 21 σελ. 450.

²⁸ **Μητσόπουλος**, Η θεωρία του αστικού δικονομικού δικαίου, Δ.1 σελ. 17. **Ο ίδιος**, Γνμδ. ανωτ. **Μιχελάκης**, ΣχεδΠολΔ τ. VI σελ. 54-55. **Φαλτσή**, ανωτ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § 13 σελ. 11461, VII 2 σελ. 1497 και 4 β' σελ. 1501.

Από τη συναφή νομολογία, βλ. τις ΠΠρΑθ 2919/1982 ΕΛΔ 24,122. ΠΠρΚαρδ 16/1987 ΕΛΔ 29,585.

²⁹ **Ματθίας**, Ο ισχυρισμός ιδίας κυριότητας στην διεκδικητική αγωγή (Επιστολή), ΝοΒ 32,1462. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II 1986 § 87. **Νικολόπουλος**, Ο χαρακτήρ του ισχυρισμού του διά διεκδικητικής αγωγής εναγομένου, ότι η κυριότητα του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος απωλέσθη

οι λόγοι που καταλύουν το δικαίωμα προτείνονται από τον αντίδικο με ένσταση, αντένσταση, επαντένσταση κ.ο.κ. Χωρίς δηλαδή την προβολή της οικείας ένστασης, δεν χωρεί αυτεπάγγελτη λήψη υπ' όψιν γεγονότων καταλυτικών του (ποτέ γεννηθέντος) δικαιώματος³⁰.

4. Συνεπώς, ο ερευνώμενος ισχυρισμός του διαδίκου που μάχεται την επικαλούμενη από τον αντίδικο του παράγωγη κτήση κυριότητας επί ακινήτου, αποτελεί ένσταση. Ακριβώς διότι ο τελευταίος, ως επικαλούμενος την ποτέ κτηθείσα κυριότητα του δικαιοπαρόχου του, φέρει μόνον το δικονομικό βάρος να επικαλεσθεί (και χρείας καλούσης ν' αποδείξει³¹) τα κατά νόμο παραγωγικά γεγονότα της μεταβίβασης του ακινήτου προς αυτόν από τον μέχρι τότε κύριο του ακινήτου. Αντιθέτως, ο διάδικος που επικαλείται την απώλεια της κυριότητας του επιδίκου στο πρόσωπο του δικαιοπαρόχου του αντιδίκου του, πριν αυτό μεταβιβασθεί στον τελευταίο, δέχεται μεν ότι ο εν λόγω δικαιοπάροχος απέκτησε κάποτε την κυριότητα του μεταβιβασθέντος, όμως προβάλλει περαιτέρω (ευνοϊκά γι' αυτόν) πραγματικά περιστατικά που καταλύουν το επικαλούμενο από τον αντίδικο του δικαίωμα και συγκεκριμένως επικαλείται νομικά γεγονότα, δυνάμει των οποίων η κυριότητα αυτή είχε νόμω εκφύγει από τον δικαιοπάροχο του αντιδίκου του κατά τον χρόνο της μεταβίβασης. Ο ισχυρισμός αυτός συγκεντρώνει τα κλασσικά στοιχεία της ενστάσεως : ο επικαλούμενος τούτον, δέχεται μεν ότι έλαβαν χώρα τα νομικά γεγονότα που προσπόρισαν κάποτε στον δικαιοπάροχο του αντιδίκου του την

προ της εις αυτόν μεταβίβασης, ΝοΒ 24, 1014/5. Βλ. και **Ματθία**, Άρνησις κυριότητος, ταυτότητος και κατοχής εις δίκας κυριότητος ακινήτου, στηριζομένης επί παραγώγου κτήσεως, ΝοΒ 23, 1018/9.

Από τη συναφή νομολογία, βλ. τις ΕφΑθ 541/1983 ΕλΔ 24, 1007. ΕφΝαυπλ 388/1984 ΕλΔ 27, 1408.

³⁰ ΑΠ 46/1989 ΕλΔ 31, 521. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 87. **Γεωργίου**, Ενημερωτικό σημείωμα, ΕλΔ 25 στην § Β VI γ' σελ. 1456. Βλ. όμως **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 271 § III 10 σελ. 1184. ΕφΝαυπλ 388/1984 ΕλΔ 27, 1408.

³¹ Βασική κατά νόμο προϋπόθεση να διαταχθεί η διεξαγωγή απόδειξης ουσιώδους πραγματικού ισχυρισμού είναι η αμφισβήτησή του από τον αντίδικο (ΑΠ 360/1989 Δ. 21, 853 με σημ. **Κ.Ε. Μ(πέη)**).

επικαλούμενη από τον τελευταίο κυριότητα, όμως προβάλλει περαιτέρω ένα νέο γεγονός, το οποίο οδηγεί στην μη προσπόριση της κυριότητας στον αντίδικό του³².

5. Υπό τα δεδομένα αυτά, συνέπεται και ότι θα συνιστά ένσταση και ο ισχυρισμός του διαδίκου ότι απέκτησε την κυριότητα από τον δικαιούχο του αντιδίκου του, πριν αυτός την μεταβιβάσει στον τελευταίο. Και τούτο, προδήλως επειδή με τον ισχυρισμό αυτόν προβάλλεται γεγονός, το οποίο εμποδίζει να τεχθεί το επικαλούμενο από τον αντίδικο δικαίωμα της παράγωγης κτήσης³³.

III. Καθ' ύλην αρμοδιότητα σε περίπτωση (ενεργητικής, παθητικής) ομοδικίας

(Α) Στην αναγνωριστική κυριότητας αγωγή.

1. Αντικείμενο της σχετικής δίκης θα είναι η αναγνώριση του επικαλούμενου από τον ενάγοντα δικαιώματος κυριότητος³⁴ (δηλαδή η αναγνώριση ότι ισχύει η έννομη συνέπεια που αναδίδεται από τα οικεία δικαιοκτητικά γεγονότα³⁵), το οποίο -

³² **Νικολόπουλος**, ανωτ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 11 σελ. 1458. Βλ. και **Ματθία**, Άρνησις κυριότητος, ταυτότητος και κατοχής εις δίκας κυριότητος ακινήτου, στηριζομένης επί παραγώγου κτήσεως, ΝοΒ 23,1018/9.

Από τη συναφή νομολογία, βλ. τις ΕφΚρ 154/1994 αδημοσίευτη στο νομικό τύπο. ΕφΝαυπλ 388/1984 ανωτ. ΕφΑθ 2788/1986 ΕλΔ 27, 1160.

³³ **Ματθίας**, Ο ισχυρισμός ιδίας κυριότητας στην διεκδικητική αγωγή, ΝοΒ 32,1462/3. **Νικολόπουλος**, ανωτ. **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1095 περιθ. αριθ. 19. **Παπαδόπουλος**, Αγωγές εμπραγμάτου δικαίου, τ. Α' (1989) § 114 σελ. 265. **Αθανασόπουλος**, Εμπράγματο δίκαιο, τ. 1ος (2001) υπό το άρθρο 1094 II 7 Α σελ. 548. ΑΠ 534/1969 ΝοΒ . ΕφΑθ 541/1983 ΕλΔ 24,1007. Βλ. όμως αντιθέτως: **Ράμμο**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 1095 περιθ. αριθ. 4. ΑΠ 1104/1975 ΝοΒ 24,405.

³⁴ **Μπαλής**, ΕμπρΔ § 31. **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ. 49. **Απ. Γεωργιάδης**, Εμπρ.Δ. τ. 1ος (1991) § 58 περιθ. αριθ. 12. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιον ΕμπρΔ, § 57 I σελ. 363. **Αθανασόπουλος**, ΕμπρΔ, τ. 1ος (2001) υπό το άρθρο 1094 § II 4 Γ σελ. 543. **Παπαδόπουλος**, Αγωγές εμπραγμάτου δικαίου, τ. 1ος (1989) § 106 σελ. 242.

³⁵ **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, ΕλΔ 25 § 1 σελ. 529. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991,277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 = ΕΕργΔ 1989,1031= ΝοΒ 1989,252. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997,3754. ΕφΠειρ 833/1989 ΕλΔ 31,1491.

δικαίωμα - αμφισβητεί ο αντίδικός του, κατά τρόπο ώστε να δημιουργείται στον ενάγοντα η ανάγκη (η οποία και στοιχειοθετεί το απαιτούμενο έννομο συμφέρον που απαιτεί η ΚΠολΔ 70) να εισάγει σε δίκη το εν λόγω δικαίωμά του³⁶. Επομένως, η χρηματική αξία του εν λόγω επιδίκου δικαιώματος, κατά τον κρίσιμο χρόνο της κατάθεσης της αγωγής στην γραμματεία του δικαστηρίου στο οποίο απευθύνεται³⁷ (κι όχι στον χρόνο της επίδοσής της στον εναγόμενο³⁸), θα καθορίσει και το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο.

2. Η κυριότητα είναι δικαίωμα διαιρετό³⁹. Εξάλλου, κατά τον κανόνα της ΚΠολΔ 9 εδάφ. 4, σε περίπτωση ομοδικίας, αν πρόκειται για διαιρετά δικαιώματα, λαμβάνεται υπόψιν το αίτημα κάθε ενάγοντος ή το ζητούμενο από κάθε εναγόμενο. Στην αναγνωριστική αγωγή, ο κανόνας αυτός εφαρμόζεται μόνον σε περίπτωση ενεργητικής ομοδικίας. Δεν υπάρχει όμως έδαφος εφαρμογής του, όταν πλείονες

³⁶ **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή, (1947) § 6 σελ. 105 επ. Από την σχετική πλουσιότητα νομολογία, βλ. όλως ενδεικτικώς την ΑΠ 1743/1987 ΝοΒ 36,1630.

³⁷ ΚΠολΔ 10 (σε συνδ. με 221 § 1) και 11 αριθ. 1. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 10 § III σελ. 164. **Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Νίκας)** ΚΠολΔ I (2000) υπό το άρθρο 10 § 1 σελ. 42. ΕφΑθ 2396/1989 ΕλΔ 1990,874.

³⁸ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 10 § III σελ. 164.

³⁹ Διαιρετό είναι το δικαίωμα, το οποίο επιδέχεται την κατ' ιδανικά μέρη κτήση, άσκηση ή απώλεια (**Μπαλής**, ΓενΑ § 27 υπό Δ. **Σημαντήρας**, ΓενΑ 1980 περιθ. αριθ. 229). Η ΑΚ 1113 καθιερώνει ακριβώς την δυνατότητα ν' ανήκει η κυριότητα του ίδιου πράγματος σε πολλούς εξ' αδιαιρέτου (: κατ' ιδανικά μέρη). Χαρακτηριστικό της μορφής αυτής της κυριότητας είναι ότι το κοινό πράγμα, ως αντικείμενο του δικαιώματος αυτού, δεν διαιρείται κατά τους νόμους της φύσης, παρά κατά τους νόμους της νόησης, σε ιδανικά μέρη, δηλαδή σε αριθμητικά κλάσματα [**Οικονομίδης**, ΕμπρΔ, § 118 στην υποσημείωση αριθ. 2. **Μπαλής**, ΕμπρΔ, § 109. **Βάλληνδας**, ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 480 περιθ. αριθ. 12. **Απ. Γεωργιάδης**, ΕμπρΔ, τ. 1ος (1991) § 65 περιθ. αριθ. 1 σελ. 641/2. **Αστ. Γεωργιάδης**, Ενοχικό δίκαιο, Γενικό μέρος, τ. α' § 3 Ι δ' σελ. 65. **Καράσης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1113 περιθ. αριθ. 8. **Αθανασόπουλος**, Εμπράγματο δίκαιο, τ. 1ος (2001) υπό το άρθρο 1113 § I σελ. 623/4. **Τσετσέκος**, Η κοινωνία δικαιώματος, § 20 σελ. 54. **Ο ίδιος**, Η χωριστή ιδιοκτησία, (1994) § 12 σελ. 80 επ. **Παπαχρήστος**, ΕμπρΔ, (1981) υπό το άρθρο 1113 § § 1 και 2 σελ. 402. Από τη συναφή νομολογία, βλ. τις : ΑΠ 1162/1974 ΝοΒ 23,712. ΕφΘεσ 185/1994 Αρμ. 1994,1411. ΕφΑθ 1745/1986 ΕλΔ 27,667. ΕφΑθ 1857/1986 ΕλΔ 27671].

αμφισβητούν την κυριότητα του ενάγοντος (ή των πολλών εναγόντων) και στρέφεται κατ' αυτών η εν λόγω αγωγή. Διότι στην αναγνωριστική αγωγή δεν καταδικάζεται ο εναγόμενος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή⁴⁰ κι ούτε σε αναγνώριση περί του ότι υφίσταται ή δεν υφίσταται κάποια έννομη σχέση⁴¹. Αντιθέτως, με την αγωγή αυτήν επιδιώκεται η επέμβαση της Πολιτείας, ώστε να διαγνωσθεί αυθεντικά διά μέσου της αρμόδιας προς τούτο δικαστικής εξουσίας⁴², η ισχύς ή η μη ισχύς της κρίσιμης

⁴⁰ **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 127 ΕισΝΑΚ. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II (1986) § 59 σελ. 131.

⁴¹ **Μητσόπουλος**, Αναγνωριστική αγωγή (1947) § 8 I 4 σελ. 171. **Πρωτονοτάριος**, Σχέσεις, ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της αναγνωριστικής και της καταψηφιστικής αγωγής, στο σύγχρονο αστικό δικονομικό και ουσιαστικό δίκαιο και η πρακτική χρησιμότητα της πρώτης, (ΕλΔ 27 § Α, β' σελ. 432).

⁴² Βλ. τα άρθρα 26 § 3 και 87 § 1 του Συντάγματος, καθώς και το άρθρο 1 του ΚΠολΔ.

έννομης σχέσης⁴³ απέναντι στον εναγόμενο⁴⁴ (ή στους πολλούς εναγομένους),

⁴³ Υπενθυμίζουμε στο σημείο τούτο την έριδα περί της εννοίας του όρου «έννομη σχέση». Σχετικούς έχουν υποστηριχθεί δύο απόψεις :

Κατά την πρώτη, είναι έννομη η βιοτική σχέση που ρυθμίζεται από το δίκαιο και συνδέει ένα πρόσωπο προς άλλο πρόσωπο ή πράγμα (**Μπαλής**, ΓενΑ, § 22. **Σημαντήρας**, ΓενΑ 1980 περιθ. αριθ.190. *Από την σχετική πάγια νομολογία, βλ.ενδεικτικώς τις* : ΑΠ 919/1975 ΝοΒ 24,255. ΑΠ 959/1972 ΝοΒ 21,475. ΑΠ 240/1971 ΝοΒ 19,750). Κατά την θεωρία αυτή, χαρακτηριστικό γνώρισμα της έννομης σχέσης είναι ότι από αυτήν πηγάζουν δικαιώματα. Αποτελεί συνεπώς το θεμέλιο, το έδαφος, από το οποίο βλαστάνουν δικαιώματα, ως λειτουργικές εκδηλώσεις της (**Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, § 12 σημ. 33 σελ. 125). Άρα, η σύμβαση, η αδικοπραξία αποτελούν έννομες σχέσεις κι όχι πραγματικά περιστατικά, εκφάνσεις της εμπειρικής πραγματικότητας. Ως έννομη λοιπόν σχέση νοούνται από κοινού, ως αδιάσπαστο σύνολο, τόσο το βιοτικό συμβάν, όσο και οι έννομες συνέπειές του. Γι' αυτό και κατά τη θέση αυτή δημιουργείται δεδικασμένο, όχι μόνο για τη συγκεκριμένη έννομη συνέπεια που αποτέλεσε το αντικείμενο της δίκης, αλλά και για τα παραγωγικά γεγονότα της (τα πραγματικά περιστατικά), ως αναγκαία εννοιολογικά στοιχεία της (**Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΑΠ 1266/1977 ΝοΒ 26,1043. ΑΠ 631/1977 ΝοΒ 26,342. ΑΠ 690/1976 ΝοΒ 25,43. ΑΠ 374/1976 ΝοΒ 24,886. ΑΠ 162/1976 ΝοΒ 24,695. ΑΠ 1192/1974 ΝοΒ 23,730.). Συνεπώς, σε μεταγενέστερη δίκη μεταξύ των ίδιων διαδίκων δεν θα κριθεί εκ νέου το θεμέλιο του επιδίκου δικαιώματος-γεγονός, παρά μόνον το τελευταίο, εφόσον είναι διαφορετικό (**Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΟλομΑΠ 967/1973 ΝοΒ 22,505. ΑΠ 1530/1980 ΝοΒ 30,872. ΑΠ 377/1979 ΝοΒ 27,1435. ΑΠ 615/1983 ΝοΒ 32,74. ΑΠ 1807/1983 ΝοΒ 33,1731. ΑΠ 211/1983 ΕλΔ 24,650=ΝοΒ 31,1553. ΑΠ 1266/1977 ανωτ. ΕφΠειρ 432/1982 ΝοΒ 30,1098. ΕφΑθ 6691/1979 ΝοΒ 28,1172. ΕφΑθ 6497/1977 ΝοΒ 26,744. ΕφΑθ 5909/1976 ΝοΒ 25,400).

Αντιθέτως, κατά τη δεύτερη από τις απόψεις, με τον όρο έννομη σχέση δεν θεωρούμε το βιοτικό συμβάν, το γεγονός της εμπειρικής πραγματικότητας, παρά την έννομη συνέπεια (ή το σύμπλεγμα των εννόμων συνεπειών) που προβλέπει ο εκάστοτε εφαρμοστέος κανόνας δικαίου (**Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, (1947) § 5 III 2 in finem, σελ. 98 και § 7 υποσημ. αριθ. 2 σελ. 124. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) ΕλΔ 25 § V σελ. 883. **Μιχαλάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, ΕλΔ 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 III 2 σελ. 26 και υπό το άρθρο 322 § II 1γ' σελ. 132. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 παρατηρ. 3 σελ. 31 επ. και § 5 σελ. 105 επ. **Νίκας**, Το έννομο συμφέρον (1981), σελ. 111 υποσημ. αριθ. 53. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. 1ος, έκδοση 1961 § 147 Β σελ. 432. **Κεραμεύς**, Ουσιαστικόν δεδικασμένον επί προδικαστικών ζητημάτων (1967), σελ. 199-200. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Μάγνης**, ανωτ. Κεφ. Α' § 4 σελ. 8. **Γιακουμής**, Περί των «παρεμπιπτόντων ζητημάτων» και της επ' αυτών επεκτάσεως του δεδικασμένου, Δ. 4 § 2 III 9 σελ. 24. **Παναγόπουλος**, Σχόλιο, Δ. 13 σελ. 759. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - Έννομη

ακριβώς επειδή αμφισβητείται ο αντίστοιχος ισχυρισμός του ενάγοντος. Αφού, επομένως, στην αναγνωριστική περί κυριότητας αγωγή δεν ζητείται η «παροχή» από μέρους του εναγομένου, παρέπεται κατά λογική (συνεπώς, και κατά νομική) αναγκαιότητα, ότι κρίσιμα μεγέθη, κρίσιμες συνιστώσες για τον προσδιορισμό της καθ' ύλην αρμοδιότητα του δικαστηρίου, επί πολλών εναγόντων, είναι αποκλειστικώς αφενός ο αριθμός τους κι αφετέρου το ύψος της αγοραίας αξίας του ακινήτου στον ανωτέρω κρίσιμο χρόνο⁴⁵. Ο αριθμός των εναγομένων είναι αδιάφορος.

Β. Στην διεκδικητική αγωγή.

σχέση - Προδικαστικό ζήτημα, ΕλΔ 26,1103 επ. Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις αποφάσεις : ΑΠ 1025/1993 ΕλΔ 35,1565. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991,277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 = ΕΕργΔ 1989,1031= ΝοΒ 1989,252. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΕφΑθ 9550/1998 ΕλΔ 40,1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑαρ 629/1996 Δ. 1997,3754. ΕφΠειρ 833/1989 ΕλΔ 31,1491. ΕφΑθ 1515/1980 ΝοΒ 28,1539. ΠΠρΑθ (πλειοψ.) 7555/1985 αδημ. στο νομικό τύπο. ΠΠρΑθ 10473/1972 Δ. 3, 694 με σχόλιο **Μπέη**. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕλΔ 26,1228. Επομένως, κατά την άποψη αυτή, το δεδικασμένο καλύπτει μόνον την κατάφαση ή την άρνηση της επίδικης έννομης συνέπειας. Δεδικασμένο, με άλλα λόγια, δημιουργεί μόνον η καταληκτική κρίση του δικαστηρίου, το συμπέρασμά του, το διατακτικό της απόφασής του. Όχι βέβαια μεμονωμένα, παρά σε σχέση κι εξάρτηση με ολόκληρο τον δικανικό συλλογισμό. Δεν δημιουργείται όμως δεδικασμένο και για τα παραγωγικά γεγονότα της επίδικης έννομης συνέπειας, επομένως και για την βιοτική σχέση που έχει παραγάγει την συνέπεια αυτή (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 8 ΙΙ 2 γ'σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § ΙΙΙ 3 σελ. 1320 επ. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ. 3.2.4. σελ. 276 επ. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 ΙΙ 1 σελ. 235, όπου και παραπομπές σε συναφή νομολογία του Ακυρωτικού. ΕφΑθ 920/1984 ΕλΔ 25,1192 με ενημερωτικό σημείωμα **Κυρ.Γεωργίου**. ΕφΑθ 7123/1975 ΕλΔ 1977,45).

⁴⁴ **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 127 ΕισΝΑΚ, περιθ. αριθ. 4. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 70 § ΙΙΙ 3 σελ. 382. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 5 (2.2.2.3.) σελ. 111. **Ο ίδιος**, Αντικείμενο αναγνωριστικής αγωγής, Δ. 19 σελ. 59. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (1986) § 59 σελ. 131. **Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Νίκας)** ΚΠολΔ Ι (2000) υπό το άρθρο 70 § 1 σελ. 152., ΕφΑθ 2534/1998, αδημ. στο νομικό τύπο.

⁴⁵ ΜΠρΑθ 2419/1990, αδημ. *Βλ. όμως* : ΕφΑθ 8752/1989 ΑρχΝ ΜΑ, 364. ΕφΑθ 1745/1986 ΕλΔ 27, 667.

Αντικείμενο (: αίτημα⁴⁶) της αγωγής αυτής είναι (η αναγνώριση της κυριότητας του ενάγοντος και) η απόδοση του πράγματος σ' αυτόν⁴⁷. Συνεπώς, η καθ' ύλην αρμοδιότητα θα στοιχειοθετηθεί με βάση το (υλικό⁴⁸) αντικείμενο της

⁴⁶ Αντικείμενο της δίκης είναι το αίτημα της αγωγής, δηλ. το δικαίωμα για το οποίο ο ενάγων ζητεί δικαστική προστασία (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 9 § II σελ. 160).

⁴⁷ ΑΚ 1094.

⁴⁸ Αντικείμενο της rei vindicatio είναι αποκλειστικώς πράγμα κατά την έννοια της ΑΚ 947, δηλαδή μόνον ενσώματο αντικείμενο [**Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ. 23. **Ο ίδιος**, ΕμπρΔ, τ. 1ος (1991) § 58 περιθ. αριθ. 14 σελ. 560. Βλ. και ΑΠ 944/1977 ΝοΒ 26,735. ΑΠ 190/1976 ΝοΒ 24,714], αφού με την αγωγή αυτή επιδιώκεται η αποκατάσταση της φυσικής εξουσίας επί του πράγματος που νέμεται ο μη κύριος αυτού, ενόψει του ότι η φυσική εξουσία (η νομή) αποτελεί περιεχόμενο της κυριότητας (**Απ. Γεωργιάδης**, ΕμπρΔ, τ. 1ος (1991) § 58 περιθ. αριθ. 3 σελ. 557).

Στο σημείο τούτο, κρίνεται σκόπιμο να εκτεθούν - εν υποσημειώσει - τα εξής : (Βλ. διεξοδικά **Κυρ. Γεωργίου**, Προσωρινή δικαστική προστασία επί ταυτόχρονης προσβολής της νομής και της κυριότητας, Ασφαλιστικά μέτρα, τ. II έκδ. 2001, σελ. 517 επ. και στο ΑρχΝ 48/1997 σελ. 289 επ.)

Από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 973 και 1000 ΑΚ, προκύπτει ότι κυριότητα είναι η αναγνωριζόμενη από το νόμο άμεση, απόλυτη και καθολική εξουσία πάνω στο πράγμα [**Απ.Γεωργιάδης**, στον ΑΚ Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1000 περιθ. αριθ. 1. **Ο ίδιος**, ΕμπρΔ, τ. I (1991), § 27, περιθ. αριθ. 1. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ., τεύχος Γ', § 33 I., σελ. 233/4. **Μπαλής**, ΕμπρΔ., § 30. **Ο ίδιος**, Το περιεχόμενον της κυριότητος, § I, ΝΔικ 5 (1949), σελ. 1. **Μπόσδας**, Κυριότης και νομή, ΝοΒ 10, σελ. 249. **Τούσης**, ΕμπρΔ, (1966), § 63, σελ. 243]. Από το άλλο μέρος, από την ΑΚ 974 συνάγεται ότι νομή είναι η φυσική εξουσία πάνω στο πράγμα, η οποία ασκείται με πρόθεση κυριότητας [**Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ Γεωργιάδη/ Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 974 περιθ. αριθ. 11. **Ο ίδιος**, ΕμπρΔ, (1991), § 14 περιθ. αριθ. 9. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, τεύχ. Β, § 20 III 2, σελ. 134. **Μπαλής**, ΕμπρΔ, § 2. **Μπόσδας**, Κυριότης και νομή, ΝοΒ 10, σελ. 250. **Τούσης**, ΕμπρΔ, (1966), § 23, σελ. 121/2]. Με άλλα λόγια, κυριότητα είναι η έννομη εξουσία επί του πράγματος ή νομή είναι η φυσική εξουσία επί του πράγματος [**Απ. Γεωργιάδης**, ΕμπρΔ, τ. I § 27 περιθ. αριθ.12. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, § 33 IV, σελ. 236. **Ο ίδιος**, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1000 περιθ. αριθ. 12. **Μπαλής**, ΕμπρΔ, § § 2 και 30. **Ο ίδιος**, Το περιεχόμενον της κυριότητος, ΝΔικ 5 (1949), σελ. 1. **Μπόσδας**, Κυριότης και νομή, ΝοΒ 10, σελ. 249. **Παπαχρήστος**, ΕμπρΔ, υπό το άρθρο 1000, § IV, σελ. 132. **Οικονομίδης**, ΕμπρΔ, §§ 101, 116, **Κιτσικόπουλος**, Νομή, Κεφ Α' (Γενικά περί νομής), § 1, σελ. 10]. Συνήθως, η έννομη (: η κυριότητα) και η φυσική (: η νομή) εξουσία συμπίπτουν. Στις περιπτώσεις αυτές, η κυριότητα ουσιοποιείται με την φυσική εξουσία στο πράγμα. Πρόκειται για την υλική εκδήλωση της κυριότητας [**Μπόσδας**, Περί της οργανικής ενότητος κυριότητας και νομής, ΕλλΔνη 3, 693. **Ο ίδιος**, Κυριότης και νομή, ΝοΒ 10, 249 (250). **Μπαλής**, ΕμπρΔ, § § 1, 21, 30 και 31. **Απ. Γεωργιάδης**, ΕμπρΔ, τ. I § 27 Νο 13. **Ο ίδιος**, στον

διαφοράς⁴⁹⁻⁵⁰. Περαιτέρω, κατά τον κανόνα της ΚΠολΔ 9 εδάφ. 4, σε περίπτωση

ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθοπούλου, υπό το άρθρο 1000 περιθ. αριθ. 13. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, § 33 IV, σελ. 237. **Θηβαίος**, Το δίκαιον της νομής, τ. 1ος, § 31, σελ. 571. Πρβλ. **Παππά**, στον ΑΚ Γεωργιάδη – Σταθοπούλου, άρθρο 968 Νο 15. *Από τη συναφή νομολογία*, βλ. τις : ΑΠ 590/1981 ΝοΒ 30, 221. ΠΠρΚαρδ 53/1987 ΕλλΔνη 29, 189. ΠΠρΣάμου 120/1973 Δ. 5, 190. Βλ. και ΜΠρΝαυπλ 69/1992 Δ. 23.806]. Και στο Ρωμαϊκό Δίκαιο, η νομή συνδέονταν αποκλειστικά με το δικαίωμα της κυριότητας. Ήταν το υλικό στοιχείο της, η πραγματική εξουσία επί του πράγματος, η άσκηση της εξουσίας (Βλ. **Τούση**, ΕμπρΔ, (1966), § 23 σελ. 120). Εξάλλου και η (υπό παραλλαγές) θεωρία «της προστασίας της κυριότητας» (αναφορικά με την αιτία προστασίας της νομής), στηρίζεται ακριβώς στην κυριότητα, με την οποία συνδέεται η νομή (Βλ. **Θηβαίο**, Το δίκαιο της νομής, τ. 1ος, § 31, σελ. 571 επ. και τ. 3ος, § 78, σελ. 11 επ.). Συνεπώς, κάθε ενέργεια του κυρίου πάνω στο πράγμα, αποτελεί άσκηση τόσο της κυριότητας, όσο και της νομής⁵¹αντιστοίχως, κάθε επέμβαση τρίτου στο πράγμα χωρίς δικαίωμα, συνιστά προσβολή τόσο της κυριότητας, όσο και της νομής (**Απ. Γεωργιάδης**, ΕμπρΔ, τ. I § 27 περιθ. αριθ. 13 και § 62 περιθ. αριθ.11. **Ο ίδιος**, στον ΑΚ Γεωργιάδη/ Σταθοπούλου, υπό το άρθρο 1000 περιθ. αριθ. 13 και υπό τα άρθρα 987-988 περιθ. αριθ. 57. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, § 33 IV, σελ. 237. Βλ. και **Τζίφρα**, Προσωρινή ρύθμισης καταστάσεως, ΕλλΔνη 1975, § 1 II 2 (β') σελ. 544). Γιαυτό και **1**) η διεκδικητική αγωγή (ΑΚ 1094) δίδεται στον κύριο, σε περίπτωση καθολικής προσβολής της κυριότητάς του, δηλ. όταν του έχει αφαιρεθεί η νομή του πράγματος (**Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθοπούλου, υπό το άρθρο 109 περιθ. αριθ.1. **Ο ίδιος**, ΕμπρΔ, τ. I § 58 περιθ. αριθ.1. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, § 57 (I 1), σελ. 362. **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ.3. **Μπαλής**, ΕμπρΔ, § 91. **Παπαχρήστος**, ΕμπρΔ, υπό το άρθρο 1094, § 3. **Βαβούσκος**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, σελ. 255) και **2**) η έναρξη της παραγραφής της διεκδικητικής αγωγής κατά την ΑΚ 251, αρχίζει από τη στιγμή που τρίτος προσβάλλει το δικαίωμα της κυριότητας, με κατάληψη της νομής του πράγματος (**Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθοπούλου, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ. 33. **Γιαννόπουλος**, ΓενΑ, § 251. **Οικονομίδης**, ΓενΑ, § § 85 και 145. ΑΠ 264/1983 ΕλΔ 24, 956. ΑΠ 750/1980 ΕΕΝ 47, 925. ΑΠ 388/1977 ΝοΒ 25, 1363).

⁴⁹ ΚΠολΔ 7 και 9 εδάφ. α'.

⁵⁰ Η αναγνώριση της κυριότητας του ενάγοντος δεν είναι άμεσο αντικείμενο της διεκδικητικής αγωγής. Αποτελεί προδικαστικό ζήτημα, για τη διάγνωση της ύπαρξης ή της ανυπαρξίας της κυριότητας (**Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθοπούλου, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ. 20. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιον εμπραγμάτου δικαίου, § 57 I 4 σελ. 363/4). Το προδικαστικό ή προκριματικό ζήτημα είναι έννομη συνέπεια, η οποία προκαλείται από την εφαρμογή κανόνα δικαίου, διαφορετικού από αυτόν που στηρίζει την αγωγή και είναι απαραίτητη για την επέλευση της κύριας (: της αγωγικής) έννομης συνέπειας (**Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, 1983, § 12 Β 1 σελ. 121 και § 16 II 5 σελ. 192-193 και § 18 III σελ. 219-220. **Μπέης**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.2. σελ.276-277. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 παρατ. αριθ. 3.1. σελ. 31 και § 18 παρατ. αριθ. 3.2.4.2. σελ. 278-279. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 III 3 σελ. 26-27, υπό το άρθρο 216 § IV 4 σελ. 961-963, υπό το άρθρο 218

ομοδικίας, ανα πρόκειται για διαιρετά δικαιώματα, λαμβάνεται υπόψιν το αίτημα κάθε ενάγοντος (επί ενεργητικής ομοδικίας) ή το ζητούμενο από κάθε εναγόμενο (επί παθητικής ομοδικίας). Σημειώθηκε ήδη ανωτέρω ότι η κυριότητα είναι διαιρετό δικαίωμα. Όμως, η υποχρέωση της σωματικής παράδοσης ορισμένου πράγματος αποτελεί αδιαίρετη παροχή⁵¹. Πράγμα το οποίο αναγκαίως σημαίνει ότι το ζητούμενο

§ III δ' σελ. 972, υπό το άρθρο 282 § 1 σελ. 1211, υπό το άρθρο 324 § II 6 σελ. 1323 και υπό το άρθρο 331 § II σελ. 1341 και § III 1 σελ. 1343. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 παρατηρ. αριθ. 3.2.1. έως 3.2.3. σελ. 408-410. **Ο ίδιος**, Σχόλια, στη Δ. 2 (σελ. 164) και στη Δ. 13 (σελ. 838). **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1094 περιθ. αριθ. 20. **Βλαστός**, Σχόλια, Δ. 7 σελ. 565 και Δ. 13 σελ. 345. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής ΠολΔ, τ. I § 135 IV σελ. 374. **Μητσόπουλος/Κεραμεύς**, Γνμδ. ΝοΒ 18 σελ. 904 επ. **Γιακουμής**, Περί των «παρεμπιπτόντων ζητημάτων» και της επ' αυτών επεκτάσεως του δεδικασμένου, Δ. 4 σελ. 14 επ. **Ποδηματά**, Δεδικασμένο (Αντικειμενικά όρια ιδίως επί ενστάσεων) τ. I έκδοση 1995 Κεφ. Α' § 3 I 2 σελ. 100 επ. **Σταματόπουλος**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 15 σελ. 141-142 στην § 2.1. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - έννομη σχέση - προδικαστικό ζήτημα, ΕλΔ 26, 1103 επ. (στον περιθ. αριθ. 7 σελ. 1104-1105). *Από τη συναφή νομολογία*, βλ. ΑΠ 1245/1975 ΝοΒ 24,533. ΑΠ 682/1974 ΝοΒ 23,287. ΑΠ 832/1974 ΝοΒ 23,467. ΑΠ 506,507/1974 ΝοΒ 23,37. ΑΠ 459/1974 ΝοΒ 23,20. ΕφΑθ 87/2001 αδημ. στο νομικό τύπο. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 8908/1983 ΕλΔ 25,366 με σύμφωνο σημείωμα **Χαρ. Παπαδάκη**, όπου κι άλλες παραπομπές. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕλΔ 25,1439. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕλΔ 26,1228. *Βλ. όμως αντιθέτως τις* : ΑΠ 386/2000 ΕλΔ 41/1311, ΑΠ 610/1999 ΕλΔ 41/369, ΑΠ 839/1999 ΕλΔ 41/369, ΑΠ 1174/1999 ΕλΔ 41/694, ΕφΑθ 3375/1992 ΕλΔ 34/158 και ΕφΑθ 8204/1991 ΕλΔ 33/865.

Ειδικότερα, στο πραγματικό του συγκεκριμένου κανόνα δικαίου, (στο οποίο προσδιορίζονται οι παραγωγικές προϋποθέσεις του οικείου - και ασκουμένου με την αγωγή - δικαιώματος : της έννομης συνέπειας - **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή (1947) σελ. 96-97. **Ο ίδιος**, Ανακοπή του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού, επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της δια πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, ΕλΔ 25 § V σελ. 883. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 117 II σελ. 302. ΑΠ 9550/1998 ΕλΔ 40,1101. ΑΠ 1025/1993 ΕλΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 1978, 363), μπορεί να συμπεριλαμβάνεται (και) μία άλλη έννομη συνέπεια, δηλαδή ένα άλλο δικαίωμα, το οποίο προκαλείται από την εφαρμογή ενός άλλου, διαφορετικού, κανόνα δικαίου και είναι απαραίτητο ex lege, προκειμένου να παραχθεί η κύρια (: η αγωγική) έννομη συνέπεια. Στις περιπτώσεις αυτές, κατά τη βούληση του νόμου, η γέννηση της επιδιωκόμενης με την αγωγή έννομης συνέπειας εξαρτάται από την ισχύ της άλλης, της αποκαλούμενης προκριματικής, εξαρτώσας ή προδικαστικής (βλ. την ΚΠολΔ 331) (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 III 3 σελ. 26-7 και υπό το άρθρο 218 § III 2 δ' σελ. 972. **Κονδύλης**, ανωτ. § 12 II Β 1 σελ. 121 επ. και § 16 II 5 σελ. 192).

⁵¹ Διαιρετή είναι η παροχή, της οποίας το αντικείμενο μπορεί να διαιρεθεί σε πολλά ομοειδή και αυτοτελή μέρη, χωρίς να ματαιώνεται ο σκοπός ή η αξία της, ώστε να είναι δυνατή η τμηματική εκπλήρωσή της. Σε περίπτωση κατά την οποία αντικείμενο της παροχής είναι δικαίωμα, τότε ως

με την διεκδικητική αγωγή, (ακόμα κι όταν οι εναγόμενοι είναι πολλοί, δεν διαιρείται ανάλογα με τον αριθμό των τελευταίων, παρά) είναι μοναδικό : η απόδοση του επιδίκου στον ενάγοντα ή στους ενάγοντες⁵². Επομένως, κρίσιμες συνιστώσες για τον προσδιορισμό του αρμοδίου καθ' ύλην δικαστηρίου στην διεκδικητική αγωγή είναι αποκλειστικώς 1) η αξία του επιδίκου αντικειμένου στον ανωτέρω κρίσιμο χρόνο και 2) ο αριθμός των εναγόντων. Ο αριθμός των εναγομένων είναι αδιάφορος⁵³.

IV. Έναρξη χρόνου κτητικής παραγραφής (χρησιδεσποτείας) από τον εναγόμενο, εις βάρος του δικαιοπαρόχου του ενάγοντος, η οποία - χρησιδεσποτεία - συνεχίζεται αδιαλείπτως και εις βάρος του δικαιοδόχου του τελευταίου (και ενάγοντος) μέχρι να συμπληρωθεί ο χρόνος της χρησικτησίας (τακτικής ή εκτάκτου) ' δικονομική μεταχείριση του σχετικού ισχυρισμού του εναγομένου.

1. **Υπόθεση εργασίας** : Ασκείται διεκδικητική αγωγή ακινήτου, ερειδομένη σε παράγωγο τρόπο κτήσης κυριότητας. Ο εναγόμενος ισχυρίζεται ότι ο δικαιοπάροχος του χρησιδέσποσε στο ακίνητο αυτό, πριν να το μεταβιβάσει στον ενάγοντα ο

διαίρεση νοείται αυτή που συντελείται κατ' ιδανικά μέρη (μερίδια ή κλάσματα). Εάν το δικαίωμα αυτό είναι διαιρετό, τότε η παροχή είναι διαιρετή, ανεξαρτήτως του εάν το πράγμα - που είναι αντικείμενο της παροχής - είναι φυσικώς (: σωματικώς) διαιρετό ή αδιαίρετο. Κάθε άλλη παροχή, η οποία δεν συγκεντρώνει τους ανωτέρω όρους, είναι αδιαίρετη. Κατά κανόνα, αδιαίρετες είναι οι παροχές, των οποίων το αντικείμενο συνίσταται σε θετική ή αρνητική συμπεριφορά του οφειλέτη (Αστ. Γεωργιάδης, ΕνοχΔ Γενικό μέρος, τ. α' § 3 Ι δ' σελ. 65. **Καράσης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 480 περιθ. αριθ. 7 και 8. **Βάλληνδας**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 480 περιθ. αριθ. 3-16. **Μπαλής**, ΕνοχΔ, § 7. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 9 ΙΙΙ 5 α' σελ. 162/3). Η παροχή που έχει ως αντικείμενο την σωματική παράδοση πράγματος είναι αδιαίρετη, επειδή δεν είναι δεκτική μερισμού σε ιδανικά μέρη (**Βάλληνδας**, ανωτ. υπό το άρθρο 480 περιθ. αριθ. 15. **Μπαλής**, ανωτ. § 7. **Αστ. Γεωργιάδης**, ανωτ. **Καράσης**, ανωτ. υπό το άρθρο 480 περιθ. αριθ. 8. **Φουρκιώτης**, ΕλληνΕνοχΔ, § 20 σελ. 179. *Από τη σχετική νομολογία, βλ. ΕφΑθ 1709/1987 Δ. 20, 257. ΕφΑθ 1857/1986 ΕλΔ 27,670. ΕφΑθ 8414/1983 ΕλΔ 25,185. 8206/1974 Αρμ.ΚΘ,153. ΜΠρΑθ 9855/1985 ΝοΒ 33,671).*

⁵² Πρβλ. **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. Ι (1986) § 35 ΙΙ 2 υποσημείωση αριθ. 12 σελ. 24.

⁵³ ΕφΑθ 1709/1987 Δ. 20, 257. ΕφΑθ 1857/1986 ΕλΔ 27,670. ΕφΑθ 8414/1983 ΕλΔ 25,185. 8206/1974 Αρμ.ΚΘ,153. ΜΠρΑθ 9855/1985 ΝοΒ 33,671.

δικαιοπάροχος του τελευταίου, χωρίς όμως και να συμπληρώσει χρόνο χρησικτησίας (: συναπτή εικοσαετία φυσικής εξουσίας του πράγματος με διάνοια κυρίου). Ότι ο εναγόμενος, ως – ειδικός ή καθολικός – διάδοχος του χρησιδεσπόσαντος, συνέχισε να χρησιδεσπόζει στο επίδικο και συμπλήρωσε χρόνο χρησικτησίας (τακτικής ή έκτακτης, αδιάφορο) στο χρόνο κατά τον οποίο ο ενάγων είχε γίνει διάδοχος του δικού του δικαιοπαρόχου, με αποτέλεσμα αυτός (: ο εναγόμενος) να καταστεί πρωτοτύπως κύριος του εν λόγω ακινήτου, καταλύοντας την κυριότητα του ενάγοντος.

Ερωτάται : Ποιά η νομική αξιολόγηση του ισχυρισμού αυτού (συνιστά δηλαδή άρνηση της αγωγής ή ένσταση) ;

2. Η κτητική παραγραφή (χρησιδεσποτεία), που άρχισε εις βάρος του κυρίου ακινήτου, δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της διαδρομής της η κυριότητα του ακινήτου αυτού μεταβιβάσθηκε (με κάποιον από τους νόμιμους τρόπους) σε δικαιοδόχο του αρχικού κυρίου, ακριβώς επειδή δεν υφίσταται διάταξη νόμου η οποία να ορίζει το αντίθετο. Ο τελευταίος επομένως αποκτά το πράγμα βεβαρημένο με τον χρόνο χρησιδεσποτείας τρίτου⁵⁴⁻⁵⁵. Συνεπώς, ο χρόνος της χρησικτησίας δυνατόν να συνεχισθεί και ενδεχομένως να συμπληρωθεί εις βάρος του διαδόχου του αρχικού κυρίου, με αποτέλεσμα ο χρησιδεσπόζων να καταστεί πρωτοτύπως κύριος του ακινήτου.

3. Υπό τα δεδομένα αυτά, παρέπεται αναγκαίως και ότι - στην ως άνω υπόθεση εργασίας - ο εναγόμενος (α) δέχεται μεν ότι ο δικαιοπάροχος του ενάγοντος ήταν

⁵⁴ ΑΚ 271, αναλόγως. Βλ. σχετικώς **Μπαλή**, ΓενΑ § 159. **Σημαντήρα**, ΓενΑ περιθ. αριθ. 1053. **Γιαννόπουλο**, ΓενΑ § 271. ΕφΑθ 8501/2002, αδημ. στο νομικό τύπο.

⁵⁵ Ταυτοχρόνως βεβαίως τρέχει και ο χρόνος της (εικοσαετούς) αποσβεστικής παραγραφής της οικείας εμπράγματης αξίωσης του κυρίου (ΑΚ 247,249, 251,287). Ο θεσμός της έκτακτης χρησικτησίας (άλλως κτητικής παραγραφής - Βλ. **Σημαντήρα**, ΓενΑ, 1980, περιθ. αριθ. 1033) αποτελεί συμπλήρωμα της αποσβεστικής παραγραφής και αποβλέπει - όπως άλλωστε και η παραγραφή αυτή - στην εκκαθάριση των σχέσεων του προσώπου με το πράγμα. Χωρίς δηλαδή την έκτακτη χρησικτησία, με την νομή επί εικοσαετία επί αλλοτρίου πράγματος, θα παραγράφονταν μεν η εμπράγματη αξίωση του κυρίου κατά του νομέως, όμως το εμπράγματο δικαίωμα της κυριότητας θα παρέμενε σε λανθάνουσα κατάσταση (dominium sine re) και συνεπώς ηδύνατο νομίμως να προβληθεί κατ' άλλου νομέως σε πρώτη ευκαιρία. Η πάροδος όμως του χρόνου της παραγραφής εξαλείφει το εμπράγματο δικαίωμα και τερματίζει την εκ του χρόνου αβεβαιότητα. Ακολούθως, αμέσως μόλις συμπληρωθεί ο χρόνος της παραγραφής της διεκδικητικής αγωγής, αποκτάται και η κυριότητα του πράγματος από τον παραγράψαντα νομέα του (**Μπαλής**, ΕμπρΔ, § 73 in finem. **Ο ίδιος**, ΓενΑ, § 162).

κύριος του ακινήτου στον χρόνο κατά τον οποίο συντελέσθηκε η προς τούτον μεταβίβαση της κυριότητας (και επομένως κατέστη τότε κύριος του διεκδικουμένου παραγώγως, ως αποκτήσας παρά κυρίου⁵⁶), αφού ο εναγόμενος χρησιδέσποζε μεν στο ακίνητο, αλλά δεν είχε συμπληρωθεί τότε ο χρόνος χρησικτησίας, πλην όμως (β) προβάλλει στη συνέχεια τον ισχυρισμό, ότι ο χρόνος αυτός συμπληρώθηκε καθ' ον χρόνο ο ενάγων ήταν κύριος του επιδίκου, με άμεσο έννομο αποτέλεσμα να γίνει αυτός (: ο εναγόμενος) κύριος του ακινήτου και εντεύθεν να καταλυθεί η ποτέ υπάρξασα κυριότητα του ενάγοντος επ' αυτού. Κατά ταύτα, ο ερευνώμενος ισχυρισμός του εναγομένου συνιστά ένσταση. Και τούτο, διότι ο εναγόμενος δι' αυτού προβάλλει νέο γεγονός, καταλυτικό του επικαλουμένου με την αγωγή δικαιώματος του αντιδίκου του.

⁵⁶ ΑΚ 1033.